

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

אלול התשפ"ה
מפטיר קומי אורי (ישעיה ס)

פרשת כי תבוא

עלון חידושי תורה ופרפראות מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת כי תבוא 122 פסוקים = אין אני, הן הבט נא

אם אין אני לי מי לי וכש'אני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו, אימתי (אבות א ד)
אל תקצף - הנה עד מאד ואל לעד תזכר עון הן הבט נא עמך כלנו: (ישעיה סד ח)

מנין התיבות מ-הנה אם שמע עד כימי השמים על הארץ ככ"ב תיבות. וכן ככ"ב פעמים כתיב - הנה א-להי ישראל בכ"ד ספרים.
וכן ככ"ב פסוקים בפרשת ויקהל. וכן ככ"ב פסוקים בפרשת כי תבוא. (הרוקח - פר' עקב)

בפרשה 6 מצוות, מתוכן 3 מצוות עשה, ו-3 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: קריאה על הביכורים • וידוי מעשר • להדמות בדרכי ה'. לא תעשה: שלא לאכול מעשר שני באנינות • שלא לאכול מעשר שני בטומאה • שלא להוציא דמי מעשר שני בשאר דברים שאינם מאכילה ושתיה.

ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר. (כו יא) ר"ת מאהבה, לרמוז שעיקר קבלת הברכות לא תבוא אליכם כי אם שתהיו אוהבים זה לזה. (רבינו אפרים)
רמז להם שאם יהיו אוהבים זה את זה, יבואו עליהם כל הברכות וינצלו מהקלות. וזהו שאמרו שחורבן בית המקדש השני הגיע על שנאת חנם. חנם בגימטריא צ"ח כמנין הקלות שבמשנה תורה, והתיקון לזה להרבות באהבת ישראל, ואז נבורך בכל הברכות כולם. ובא לציון גואל. (החיד"א)

ובאו עליה כל הקלות האלה והשיגוף. (כח טו) תנא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תישן לך לישראל שיהיו קורין קלות שבתורת פהנים קודם עצרת, ושבת משנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא? אמר אביי ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקלותיה. בשלמא שבמשנה תורה, איכא כדי שתכלה שנה וקלותיה. אלא שבתורת פהנים, אטו עצרת ראש השנה היא? אין, עצרת נמי ראש השנה היא. דתנן: ובעצרת על פירות האילן. כתב הרמ"ז (בפירושו לזוהר הקדוש פרשת פנחס) - קריאת הקלות ביראת השם נחשב לו כאילו באו עליו ממש. שאפילו אם חלילה נגזר קללה, כיון שקוראים פרשת התוכחה ביראת השם ובהכנעה נחשב כאילו בא הקלה מגזר הדין, וזהו כדי שתכלה השנה וקלותיה ממש. כי היסורים שבאו על האדם אינם דרך נקמה חלילה, אלא הם אמצעי למטרה להביא להכנעה, וכשישראל נכנעו בקריאת התוכחה כבר השיגו את המטרה ואין צורך ביסורים עצמם, אלא (ויקרא כו מב) ויזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אברהם אברהם אברהם. (באר משה) (עבד המלך).

והנה אם לא תשמע בקול הנה א-להיך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקמיו אשר אנכי מצוך היום ובאו עליה כל הקלות האלה והשיגוף. (כח טו) אמרו רז"ל להתוכחות הללו נתקיימו בחורבן בית שני. והתוכחות הללו הם צ"ח. ובית מקדש השני נחרב בעוון שנאת חנם. חנם בגימטריא צ"ח. ולכן נתקיימו צ"ח תוכחות כמנין חנם. כתיב (ישעיה נב ג) כי כה אומר הנה חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו. לומר אף שנקיים הרבה מצוות אין מועיל לגאולה כל זמן שלא נתקן שנאת חנם שבעבורה גלינו. וז"ש חנם נמכרתם בעוון שנאת חנם ולא בכסף מצוות כמש"ל על הפסוק (קהלת ה ט) אהב כסף לא ישבע כסף. [פרש"י - אוהב מצוות לא ישבע מהם]. לא בקיום מצוות תגאלו כל זמן שיש שנאת חנם. והעיקר לעקור שנאת חנם מן הגזע ומן השרשים ואז תבא הגאולה בב"א. (חומת אנך)

כתב הבן יהודה - נראה לי כללות תשובה ומעשים טובים הם 'צום קול קמון' ונרמזו 'בכסף' כ"ף רמז לצום שבו כופף החומר שלו ויהיה לבו נשבר ונדכה וסמ"ך רמז לצדקה שהוא ממון שסומך בו הנופלים הם העניים ופ"ה רמז לקול תורה ותפלה שהוא בפה.

בתוכחה הראשונה אשר בתורת כהנים יש מ"ט קלות ובשניה הזאת צ"ח קלות, הרי ק"ן קלות חסר ג' ועליהם אמר ישעיה הנביא (ישעיה א ה) על מה תפני עוד תוסיפו סרה כל ראש לחלל וכל לבב דין. כלומר כמספר על מה ועוד נוסף עליהם כלומר לכל תוכחה אחת יתר עליהם דיינו שתי יתרות על מספר על מה תפני ואעפ"כ תוסיפו סרה. (פנחס רזא)

ישא - הנה עליה גוי מרחוק מקצה הארץ פאשר ידאה הנשר גוי אשר לא תשמע לשנו. (כח מט) כתב רבינו בחיי - זה אספסיאנוס וטיטוס שהיו מלכים ממלכי אדום והחריבו בית שני, וכך דרשו רז"ל על אספסיאנוס דחשיב למיתי בעשרה יומי ואתא בחמישה ושמע לינוקי דקא אמרי ישא - הנה עליה גוי מרחוק מקצה הארץ פאשר ידאה הנשר, אמר שמא אנא הוא נשרא. וכן כל התוכחות האלו בבית שני היו, ושם נתקיימו כלן. כתב בעה"ט -

ידאה הנשר בגימטריא עשרה (575) כדאיתא בסוכה דהיינו אלכסנדרוס ששיער לבא ביו"ד ימים ובא ביום אחד.
ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר יהיה אליה נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר הנה א-להיך לשפן שמו שם. (כו ב) כתב החת"ס - מן הראוי להקדיש גם את מבחר הבריאה של ראשית הזמן של השנה, שהם ימי התשובה בראשית השנה, וצא וחשוב כי השנה שנ"ד ימים, צא מהם ימים מקודשים שהם חמישים שבתות השנה וז' ימים טובים נשאר רצ"ו ימים של חול. ואחד מארבעים [שיעור תרומה בעין יפה] הם ז' ימים של תשובה, דהיינו שבעה ימים מעשרת ימי התשובה שבתוכם גם שבת ראש השנה ויום הכיפורים [שהם כבר נכללו בשבתות ויו"ט], ואם כן ז' ימים של השנה הם ראשית דראשית השנה. (תורת משה' להחת"ס)

כתב הרוקח - תשע"ד תיבות בתוכחה, ובט"ו שיר המעלות תשע"ה תיבות. רמז דכחם ט"ו פרקי שיר המעלות להציל את בני ישראל מהצרות הנוראות המוזכרות בפסוקי התוכחה ולהפכם לטובה, ואיתא בחז"ל (משנה יבמות א א) ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן קאי על ט"ו פרקי שיר המעלות הפוטרות את היהודי מצרות. (פרדס יוסף)

סגולה מיוחדת ועתיקה מאד לערב ראש השנה - בערב ראש השנה, יקרא את פרשת כי תבוא מתחילת הפרשה ועד המילים ונהג אשר בקרבך. סך הכל מדובר ב - 11 פסוקים. כתב רבי חיים פאלאג'י: 'וכל הקורא פסוקים אלו מעביר הקב"ה ואומר גבתי מאדם זה כל החובות ואני מוחל לו על כל חטאותיו והקב"ה אומר הריהו טהור'. (מועד לכל חי)

סגולה להצלחה בפרשה - איתא בירושלמי (סוטה ז ד) כתיב (דברים כו כו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת וכי יש תורה נופלת שמעון בן יקים אומר על החזן שהוא עומד. כתב הרמב"ן - זה החזן שאינו מקים ספרי התורה להעמידן כתקן שלא יפלו. ולי נראה על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו לכל כמו שמפורש במסכת סופרים (י ד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו שמצווה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב ולזכרו ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו' (לעיל ד מד) וכן נוהגין.

כתב רבי יוסף חיים - כשמציאין ספר תורה מן ההיכל, פותחין אותו ומראין אותו לכל הקהל. וצריך שכולם ישתחוו לספר תורה כשהוא פתוח, אפילו נשים וטף, ויאמרו וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל (דברים ד מד) אל שדי אמת, משה אמת ותורתו אמת. והטעם כי התורה נתנה לנו מעולם הבריאה, ששם מאי 'אל שדי', ושם סוד הבינה שהוא סוד שם 'איה' שמספרו כ"א, וכ"א פעמים אהי"ה עולה מספר 'אמת'. ולכן משה שנתנה תורה על ידו ונקראת על שמו, הנה מספר שמו עולה 'אל שדי' (345). ואם האדם עומד במקום שאינו יכול להפסיק בדיבור, ישתחוה בלבד. וראיתי בספר אחד שכתוב שם: טוב שיסתכל האדם בתיבה, שיהא אות ראשון שלה כמו אות ראשון שבשמו. (בן איש חי שנה ב תולדות טז) וכתב הכף החיים - ושמעתי שזו מועיל להצלחה.

שאלות

- א. ראייה בפרשה שאצל עכו"ם מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה.
- א. ראייה בפרשה שאצל ישראל הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה רק בעבודה זרה.
- ב. **וְלִקְחֶתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה** אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאַרְצָהּ אֲשֶׁר יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמְתָּ בִטָּנָה וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם. (כו ב) פרש"י – **מִרְאשִׁית** וְלֹא כָּל רְאשִׁית, שָׂאִין כָּל הַפְּרוֹת חֲבִיבִין בְּבִכּוּרִים אֲלֹא שְׂבַעַת הַמִּינִין בְּלִבָּד. לְכַאוּרָה הוּל"ל **פְּרֵי הָעֵץ** לְפִי שֶׁהִבִּיכּוּרִים הֵם מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים בְּלִבָּד.
- ג. **כִּי לִי אֵיִים יָקוּוּ וְאֶנְיוֹת תִּרְשִׁישׁ בְּרֹאשְׁנָה לְהִבְיֵא בְּנִיךָ מִרְחֹק כִּסְפָּם וְזָהָבָם אִתָּם** (ישעיהו ס ט) אלו שבטים מעשרת השבטים שגלו עתידים לחזור תחילה לכלל ישראל.
- ד. **וְלִקְחֶתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה** אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאַרְצָהּ אֲשֶׁר יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ (כו ב) על מה נאמר שאם עושה זאת נחשב לו כאילו מקריב ביכורים, גם בזמן שבית המקדש לא קיים.
- ה. **לָתֵם לֹא אֲכַלְתֶּם וְיִין וְשִׂכָּר לֹא שְׂתִיתֶם** (כט ה) לכאורה כיצד קיימו סעודות שבת ויום טוב, איך עשו קידוש והבדלה כשהיו בני ישראל במדבר.
- ו. היכן בפרשתנו רמזים תפילין של ראש.
- ו. ראייה בפרשה שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.
- ז. **וְלִקְחֶתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה** (כו ב) אין מביאים ביכורים מן המשקים שנאמר **פְּרֵי הָאֲדָמָה** ולא משקה. באיזה מקרים אפשר להביא ביכורים מן המשקין? מה הדין בדבש תמרים.
- ח. **וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַבְּרִכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגָה כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ.** (כח ב) מה הטעם דגבי ברכות כתיב **וְהַשִּׁיגָה** חסר ו', וגבי קללות כתיב **וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְרָדְפוּ וְהַשִּׁיגוּ** (כח מה) **וְהַשִּׁיגוּ** כתיב מלא.
- ח. שלושה שמות לבנה - סהר ירח לבנה. שלושה שמות לשמש - חמה שמש, שם נוסף בפרשתנו.
- ט. **וַיָּבֵאוּנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אָרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ.** (כו ט) פרש"י - **אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה** – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מה הטעם שהקדים את **וַיָּבֵאוּנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה** היינו לבית המקדש, קודם שאמר **וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת**, הרי הסדר הוא הפוך, קודם נתן לנו **אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת** ורק לאחר מכן הביאונו **אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה**.
- י. מספר הפעמים שמופיע ארור בפרשה, מספר הפעמים שמופיע ברכות, ומספר הפעמים שמופיע אמן.
- י. מספר הפעמים שמופיע שם י-ה-ו-ה בפרשת הביכורים. והטעם בזה.
- כ. **וְהַשִּׁיבָה יְ-הוָה מִצִּירֵינוּ בְּאֵינֹת בְּדָרָךְ אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי לָךְ לֹא תִסִּיעַ עוֹד לְרֵאשִׁיתָהּ.** (כח סח) לכאורה מאי נפקא מינה איך ישיבו אותם מצרים דרך היבשה או דרך הים.
- ל. ראייה בפרשה ששתיה היא בכלל אכילה.
- מ. **וְאִוֹלָךְ אִתָּכֶם אֲרֻבִּים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא כָּלוּ שְׁלֵמֹתֵיכֶם מֵעֲלִיכֶם וְנִעְלָף לֹא כָּלְתָה מֵעַל רִגְלֶךָ.** (כט ד) מה הטעם שכתוב **לֹא כָּלוּ שְׁלֵמֹתֵיכֶם מֵעֲלִיכֶם** בלשון רבים ואילו **וְנִעְלָף לֹא כָּלְתָה מֵעַל רִגְלֶךָ** כתיב בלשון יחיד.
- מ. בברכות נאמר **בְּרוּךְ פְּרִי בִטָּנָה וּפְרִי אֲדָמָה** .. **בְּרוּךְ טָבָאָה וּמִשְׁאֲרֵתָהּ.** (כה ד-ה) ואילו בקללות נאמר **אֲרוּר טָבָאָה וּמִשְׁאֲרֵתָהּ.** **אֲרוּר פְּרִי בִטָּנָה וּפְרִי אֲדָמָה** (כח יז-יח) מה הטעם שבברכות **פְּרִי בִטָּנָה** נאמר בהתחלה, ובקללות **פְּרִי בִטָּנָה** נאמר בסוף.
- נ. **לִירָאָה אֶת הַשֵּׁם הַנּוֹכַח וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ.** (כח נח) המזכיר שם שמים לבטלה מה צריך לעשות בעצמו לתיקון חטאו.
- ס. **לֹא אֲכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נִתְּתִי מִמֶּנּוּ לָמֶת** (כו יד) פרש"י - לעשות לו ארון ותקריבין. לכאורה מה הטעם נקט קרא **לָמֶת**, לחי נמי אסור לאכול חוץ לירושלים, דכתיב לגבי מעשר שני (יד כד) **וְאֲכַלְתָּ לִפְנֵי יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֵשׂר דָּגָגָה תִּירָשָׁה וְיִצְהָרָה** טעם המצווה שיבוא האדם לירושלים ויראה את בית המקדש ועבודת הכהנים ומכך ילמד ליראה את השם.
- ס. איתא במשנה (סנהדרין ז א) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר (ישעיהו ס, כא) **וְעַמְּךָ כָּלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אָרֶץ נֶצֶד** מטעו [מטעי] **מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְפָּאָר.** ואילו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס. לכאורה קשה מדוע רשע מגיע לו חלק לעולם הבא, ואם הוא בטוח בחלקו למה לו לחזור בתשובה.
- ע. וּנְתַנָּה יְ-הוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לִזְנֵב וְהִיָּיתָ רַק לְמַעְלָה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה. (כח יג) לכאורה הוי כפילות דאם תהיה רק לְמַעְלָה ודאי ש-לֹא תִהְיֶה לְמַטָּה. וכן מי שהוא ראש ודאי שאינו זנב.
- פ. **לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי.** (כו יג) דברי מאכל מי שאוכלם הוא מחזיר את התלמוד ששכח.
- פ. בשישה סדרי משנה - חמישה מסכתות בלבד מתחילות באות א'.
- צ. מספר הפעמים שיצחק מופיע בכל התורה כולה. והקשר לפרשה.
- ק. מנין הקללות המנויים בתורת כהנים ובמשנה תורה בסך הכל, וכנגדן מנין שנותיו של יעקב אבינו ע"ה.
- ר. מה הטעם שראש השנה נקרא יום הזיכרון.
- ש. **וְרֹאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם יְ-הוָה נִקְרָא עֲלֶיךָ וַיִּרְאוּ מִמֶּךָ.** (כח י) מספר הימים שמניחים תפילין בשנה (בחו"ל), מלבד שבתות וימים טובים.
- ת. איתא בגמרא (ע"ז נה א) כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני. והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב (דברים כח, נט) **וְחָלְלִים רַעִים וְנֶאֱמָנִים רָעִים** בשליחותן ונאמנים בשבועתן. לכאורה קשה מהא דאיתא (ר"ה טז א תוס ד"ה כמאן) שמן השמים נגזר על האדם מתי יחלה אך מתי יתרפא לא נגזר.
- ת. **וְהִנֵּה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ לְשֹׁמְרֵי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְנָה הַיּוֹם וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגוּ.** (כח טו) אין וְהִנֵּה אלא לשון שמחה, וְלִשְׁמִיחָהּ מִה זֶה עֲשֵׂה? מנין התיבות שנאמרו בפרשת התוכחה. וכנגדן מספר הפעמים שמוזכר שם יְ-הוָה בתוכחות, והקשר ביניהם.

תשובות

- א. **אָרמִי אַבֵּד אָבִי** (כו כה) ואמרינן (הגש"פ) צא ולמד מה בקש לכן הקרמי לעשות לעצמך אבינו. שפירעה לא גזר אלא על הזכרים ולכן בקש לעקור את הכל. מעלה על לבן הארמי, כאלו אבדו.
- א. **אָרִירָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה** (כו טו) בשאר הארורים נאמרו בלשון הוה **אָרִירָה מַקְלָה אָבִיו וְאָמוֹ, אָרִירָה מְסִיג גְּבוּל רֵעֵהוּ, אָרִירָה מַשְׁגָּה עֵזֶר בְּדֶרֶךְ, וְכֵן כּוּלָם**. ורק לגבי ע"ז נאמר בלשון עתיד **אָרִירָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה**, מכאן ראינו שבעבודה זרה הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה. (תורת חיים – חולין קמב)
- ב. בוסר היוצא מן העץ ברכתו פרי האדמה – כדתנן (משנה ביכורים ג א) **פִּיזָד מִפְּרִישֵׁי הַבְּפוּרִים**. יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שפכרה, אשכול שפכר, רמון שפכר, קושרו בגמי, ואומר, הרי אלו פכורים. ובאותה שעה בוסר הוא וברכתו האדמה. דכתיב (כו י) **הִנֵּה הַבָּאֲתִיל אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאָדָמָה** בשעת הבאה הוא פרי, אבל בשעת הפרשה אין צריך שיהיה פרי אלא אפילו בוסר ואפילו פגין. (רע"ב) לכך כתיב **פְּרִי הָאָדָמָה**. א"ל חיסה ברכתה האדמה, כדאיתא (ברכות לו א) הכוסס את החיטה (שאוכל גרעיני חיטה שלמים) מברך עליה 'בורא פרי האדמה'. ופירש הבית יוסף (בסימן רח) שכאשר כוסס את גרעיני החיטה, בין אם הם חיים ובין אם הם מבושלים, כל שהם שלמים וניכרים, מברך עליהם ברכת בורא פרי האדמה. שכן בתחילה ברכת החיטה היא 'האדמה' כפי שמברכים על כל הירקות והקטניות, ורק על ידי בישול או טחינה לקמח, משתנה ברכת החטים לברכת 'מזונות' או 'המוציא'. א"ל הברכה היא **פְּרִי הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לִי** על מתנת ארץ ישראל שהיא האדמה. (חומת אנך)
- ג. גד יוסף – עתידין לחזור תחילה לכלל ישראל מעשרת השבטים. איתא בחז"ל (סנהדרין דא ד) להיכא אגלי להו [להיכן גלו עשרת השבטים] מר זוטרא אמר לאפריקי [לאפריקה] ורבי חנינא אמר להרי סלוג [שלג]. (טעמא דקרא).
- ד. דורון לתלמיד חכם אם מביא – הרי כאילו מקריב ביכורים. (כתובות קה ע"ב) וכן כל המארח תלמיד חכם בביתו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב ביכורים (ויקרא רבה לד, יג) *
- ה. המן היה בו את כל הטעמים שבת טעם לחם ויין ויוצאים בו ידי חובה. (טעמא דקרא) *
- ו. **וְרָאָה כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם יִהְיֶה נִקְרָא עַלֶיךָ וְנִרְאָה מִמֶּךָ**. וכו' י) תניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש. פרש"י – שכתוב בו רוב השם שיי"ן ודל"ת. (מנחות לה ב) שם י-הנה נקרא ר"ת שיי"ן של תפילין. **בְּשִׁמְךָ יִגְלִילוּ כָּל הַיּוֹם** (תהלים פט יז) בגמטריא **בתפילין** (582) וכתוב **כִּי שָׁם יִהְיֶה נִקְרָא עַלֶיךָ** – שיי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני. (רבינו יהודה החסיד) תרגום יונתן – וְנִתְּנָה מִן הַשָּׁמַיִם אֶרְצָא אֶרְוֶם שָׁמָּה דִּן חֲקִיקָה בְּזִמְנָה דְּתַפִּילִין עַלֶיךָ וְיִדְּוֹתָ מִמֶּךָ. *
- ז. **וְלֹא נָתַן יְ-הוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנוֹת לִשְׁמָע עַד הַיּוֹם הַזֶּה**. (כס ג) כתב רבינו בחיי – מכאן דרשו רז"ל שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה, וכן אמרו במסכת אבות (ה כז) בן ארבעים לבינה. כתב בעה"ט – **וְלֹא נָתַן יְ-הוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת**. וסמך ליה **וְאִלְפָה אֶתְכֶם אֶרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר**, רמז שעד מ' שנה אין אדם עומד על דעת רבו.
- ז. זיתים וענבים אפשר להביא ביכורים ממשקים שלהם. כתב הרמב"ם (בכורים ב ד) – אין מביאין בכורים משקין חוץ מזיתים וענבים בלבד שנאמר **פְּרִי הָאָדָמָה** [ולא משה] ואם הביא משקין אין מקבלין ממנו. ודבש פירוש תמרים היוצא ממנו דבש לאפוקי תמרים שבהרים שהן גרועים. (פרדס שמאי)
- ח. חיפון ובהלה מורה כתיב חסר, אבל מורה על מתיונות. ולכן אצל הברכות כתיב חסר דהברכות יבואו אליכם במהרה אבל אצל קלות כתיב מלא שיבואו במתינות. כדתינן אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה. (טעמא דקרא) *
- ח. חרס – כתב רבינו בחיי – אבל יתכן לפרש ובחרס מלשון שמש, כי יפחידים במכת השמש, ושלשה שמות יש לו, שמש חמה חרס. שמש על שם שהוא עבד משמש אצל קונו, ומתוך מעלת העבד תתפרסם מעלת האדון, חמה על שם החממות, חרס על שם שנברא להאיר על הארץ. ועוד יש בשלשון רמז על ההקף הרביעי הגדול שהוא שס"ה ימים, ועל שמות שני מנהיגיו. וכן בענין שלשה שמות אשר ללבנה, והן סהר ירח לבנה, ואין כאן מקום להאריך בזה. אבל יזהיר הכתוב שאם לא ישמעו בקול השם"ל שיכיה אותם במכת השמש שהוא קלקול האויר והיסודות, וזהו ובחרס מלשון (איוב ט ז) **הָאֲמֵר לַחֲרָס וְלֹא יִזְרָח, וְכֵן (שופטים יד יח) בְּטָרֶם יָבֹא הַחֲרָסָה**. והנה זה הפך ממה שהזכיר דוד ע"ה בברכה (תהלים קכא ו) **יּוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִכְבֶּה וְיָרֵחַ בְּלִילָה** כנגד זה אמר בכאן **יִכְבֶּה** כי החללים בסיבת המאכלים ושנוי האויר בארצות. והכל בתנועת השמש. (רבינו בחיי – דברים כח כז) טעם הפירות ושומנם קשור לבנין בית המקדש. דאיתא (סוטה מה א) מיום שֶׁתֵּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שָׁאֵין בּוֹ קֶלְלָה, וְלֹא יָרֵד הַטֵּל לְבִרְכָּהּ, וְנִיטֵל טַעַם הַפִּירוֹת. רבי יוסי אומר: אף ניטל שומן הפירות. זהו שכתוב **וְיִבְאֵנוּ אֶל הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה** היינו כשבית המקדש בנוי על תלו, אז ויתן לנו את הארץ **הַזֶּה אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ**, כי קודם לבנין בית המקדש אין שכיבה אותם במכת השמש שהוא קלקול האויר והיסודות, וזהו ובחרס מלשון (איוב ט ז) **יִבְאֵנוּ אֶל הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה** וי"א פעמים כתוב ארור בפרשה, וי"א פעמים ברכות בפרשה, **הַבְּרָכּוֹת שְׁנַיִם, בְּרוּךְ אַתָּה בָּעֵיר ג', וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה ד', בְּרוּךְ אַתָּה בְּטָגֵד ה', בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֶהֱמָה ז', וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצִמְצוּמָה ח', הַבְּרָכָה ט', וּבְרָכָה י', וּלְבָרְכָךָ י"א, הרי כ"ב, כנגד כ"ב אותיות של תורה. י"א אמן בפרשה** והם עולים תת"ר, אמר הקב"ה אני נתתי התורה לאלף דור וזה עבר עליה יעמוד בארור. (רבינו אפרים) *
- י. י"ג פעמים מופיע שם י-ה-וה בפרשת הביכורים, שהם כנגד שלוש מידות של רחמים, ובפרשת י"ג מידות (שמות ל"ד ז) **וַיַּעֲבֹר יְ-הוָה עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא הַזִּהָר עַל רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אֲדָמָתְךָ מִבֵּי־בֵית יְ-הוָה אֶל-לִהְיֶה** (שם לד כו). (משך חכמה)
- כ. כשפים מתבטלים על ידי מים – כדאיתא (סנהדרין סז ב) זעירי הזמן לאלכסנדראי של מצרים, וקנה חמור וכאשר הגיע להשקותו במים נעשה החמור דף של גשר שעשו תחלה את הדף חמור, אמרו לו המוכרים אם לא שאדם גדול אתה לא היינו מחזירים לך דמי החמור. שאין מי שקונה כן במקום כשפים ואינו בודק אותו במים. וזהו **וְהַשִּׁיבֶךָ יְ-הוָה מִצָּרִים בְּאֵינִת** לומר להם שאינו דרך כישוף אלא גלות ממש. (אונים לתורה) *
- ל. **לֹא אֶכְלִיתִי בָאֵין וְלֹא אֶשְׁתִּי בְּיָוֶה** (כו יד) פרש"י – מִכָּאן שְׁאִסּוּר לֵאמֹר. כתב הרלב"ג – זה מעשר שני שאוכלין בשמחה שהתורה הזהירה מלאכול אותו באינינות. והאונן אסור באכילה גם יין ושמן של מעשר שני. ראינו ששתייה בכלל אכילה.
- מ. מת שהיה עם נעליו בשעת פטירתו אין לתת את הנעליים ליהודי אחר, משום שהוא סכנה ללבושם. (ויכול למכרם לנכרי) לפיכך כתיב **וְנַעֲלָה בְּלָתָה מַעַל רִגְלָךְ בְּלִשּׁוֹן יְחִיד**, לפי שלא לבשו נעליים של אחרים שמתו לעומת **שְׁלֵמַתִּיכֶם** כשמת אחד לבש אחר בגדו ולכן כתיב לשון רבים. (טעמא דקרא) *
- מ. ממוש של האדם נענש בקללה בתחילה, ואם לא חזור בתשובה אזי פוגע בנפשות. כדאיתא (ויק"ר י"ז, ד). אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה. בברכות קודם מברך את פיר הבטן שהוא חשוב יותר אחר"כ את האדמה החיונית לפרנסה ואחר"כ את שאר צרכי האדם. (רבינו בחיי, טעמא דקרא) *
- נ. נידוי צריך שינהג בעצמו – יחלוץ מנעליו וישב לארץ ויבקש משלושה בני אדם שיתירו לו נידויו, ואז ייסלח לו בהכנעתו. (ספר חרדים פרק ט ד)
- ס. סיכה מן המעשר אסור לעשות למת. אבל לסוך את החי מותר. כדאיתא (יבמות עד א). אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי סימאי, מנין למעשר שני שומרת לסוכו, שנאמר **וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לָמֵת**, למת הוא דלא נתתי, הא לחי דומיא דמת נתתי, איזהו דבר ששנה בחיים ובמתים, הוי אומר זו סיכה. (מושב זקנים)
- ס. ספק הדבר אם יינתן לו, שלכל אחד ואחד חלק מיוחד בעוה"ב ואין הדבר תלוי אלא במעשיו, שהרי אמרו (חגיגה טו א) **כָּרָא הַקָּב"ה צְדִיקִים כָּרָא רְשָׁעִים, כָּרָא גַּן עֵדֶן כָּרָא גִּיהֵנָם**. כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עֵדֶן ואחד בגִּיהֵנָם. זכה צדיק – נטל חלקו ונטל חלקו חֲבֵרוֹ בְּגֵן עֵדֶן, נחשתייב רָשָׁע – נטל חלקו ונטל חלקו חֲבֵרוֹ בְּגִיהֵנָם. א"ל חלק מלשון 'חלקת השדה', לכל אחד ניתנה חלקה שהיא שדה בור ועליו לעבדה ולפתח אותה כראוי ואז נתיב פירות מושבחים שאותם יאכל בעוה"ז ובעוה"ב, אבל אם אינו מעבדה כראוי הרי היא נשאת שוממה ומצמיחה קוצים וברקנים. (הפנח חיים על מ"א אבות)
- ע. עולם הזה ועולם הבא – יש אנשים שהם למעלה רק בעוה"ז שהוא עולם הפוך (עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה – בב"ב ב, ב), אבל בעוה"ב שהוא עולם ברור הם למטה, וזה שנאמר **וְהָיִיתָ רַק לְמַעַלָה** בעוה"ז ובעוה"ב, **וְלֹא תִהְיֶה גַם שָׁם לְמַטָּה**, ומתי יהיה הדבר **כִּי תִשְׁמַע אֶל מְצוֹת יְ-הוָה אֶל-לִהְיֶה**. וכן יש ראש בעיני אדם והוא זנב בעיני ה'. וזהו ונתןך י-הנה **לְרָאשׁ** ממש, גם בעיני ה'. (אונים לתורה)
- פ. פת שנאפתה על פתחיה **וְכָל שֶׁכֶן שָׁחַן עֲצָמָן** והאוכל בפיצה מגולגלת בלא מלח, והרגיל לשתות זית, והרגיל לשתות זית, והשומה מים של שיוירי עיפה. ויש אומרים, אף הטובל אצבעו בקלח ונאכל. מחזירים א"ל את התלמוד שנשכח. (הוריות יג ב)
- פ. פאה – אלו דברים, פסחים – אור לארבעה עשר, ראש השנה – ארבעה ראשי שנים, בב"ק – ארבעה אבות נזיקין, כלים – אבות הטומאות. (בן יהודה הוריות שם) *
- צ. צ"ח פעמים מופיע יצחק בכל התורה כולה. והיא מגינה על עם ישראל כנגד צ"ח קללות שבפרשה. (רבינו אפרים, נחל קדומים) *
- ק. קמ"ז קללות – צ"ח בפרשתו ומ"ט בפרשת בחוקותי סה"כ קמ"ז כנגד שנותיו של יעקב אבינו ע"ה, וזכותו של יעקב מגינה על בניו וכל שנה ושנה מי חייו שחי בקדושה וטהרה מבטלת קללה אחת מבני ישראל. (חקל יצחק)
- ר. ראשון הוא לעשר"ת, ועיקר התשובה הוא על ידי היזכרים שצריכים לזכור בהש"ת ובעלמא דאתי על מה שכל אחד צריך להתגבר. (טעמי המנהגים) *
- ש. שלוש מאות ימים בשנה מניחים תפילין (בחו"ל), יצאו שבתות וימים טובים שהן ס"ה ימים. *
- ת. תשובה תפלה וצדקה מעבירים את רוע הגזרה שתבטל אף בתוך זמן לבטל אף השבועה שנשבע שר היסורין אבל זה האיש שלא עשה כן ובאו היסורין עליו עד זמן שבועתן. (חידושי אגדות – ע"ז נה א, ה"ב צ"ז)
- ת. תרע"ו תיבות בפרשת התוכחה, וכנגדן כ"ו פעמים מוזכר בפרשת התוכחות שם י-הוה. וצירופן עולה למנין שש מאות שבעים ושש. (עשרים ושש פעמים עשרים ושש הרי הם שש מאות שבעים ושש) כמנין **רַעוּת**. לרמזו שבכח שמו של הקב"ה יהפכו הקללות לברכות. (מ.ש.ת. בשם האד"מ מפריםשלן)

מקורות / חידודון *

ב. א"נ לכפר על אדם הראשון שנברא מהאדמה וכתוב (בראשית ג ז) **אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבְרָתָהּ** ועל ידי מצוה זו היא כפרה וברכה. (חזקת אנך)
 ד. **וְלִקְחָתָהּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֲרֶזֶף אֲשֶׁר יִהְיֶה-אֵל לְהִיךְ נָמֹן לְךָ וְשִׁמְתָהּ בְּטָנָהּ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְ-הוָה אֶל-לְהִיךְ לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם.** (כו ב) תניא: ' ואיש פא מבעל שיש לה ויבא לאיש הא-להים לחם בפורים לשם פורים לשם פורים (מלכים ב ד, מב) - וכי אלישע אוכל ביכורים הזה? אלא לומר לך: כל המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב ביכורים. (תשובות קו א)
 ובמדרש ויקרא רבה לד, יג: אמר ר' אבין: כל המארח תלמיד חכם בביתו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב ביכורים. נאמר כאן **תִּבְרֵא** ונאמר להלן (שמות כג יט) **תִּבְרֵא בֵּית יְ-הוָה אֶל-לְהִיךְ** מה להלן בכורים אף כאן ביכורים.

ה. **כֹּתֵב הַרְמְבִ"ן** - הטעם לא אכלתם ממנו שתוכלו להיות ממנו כי עיקר מחיתם במן היתה **למען תדעו כי אני יְ-הוָה אֵל-לְהִיכֶם** המחיה אתכם במעשה הנס ואין טעמו שלא אכלו לחם כלל כמו **לא אֶכְלֵתִי וּמִיָּם לא שְׁתִּיתִי** (לעיל ט ט) כי בקצת העתים היה לישראל במדבר לחם כמו שכתוב (שם ב כח כט) **אֶכְלָה בַּכֶּסֶף מִשְׁבְּרִי וְאֶכְלֵתִי וּמִיָּם בַּכֶּסֶף תִּמְן לִי וְשִׁתִּיתִי.. פֶּאֶשׁ עָשׂוּ לִי בְנֵי עָשׂוּ הַיִּשְׁבִּים בְּשִׁעִיר וְהַמִּזְבֵּיכִים בְּעֵר.** ורבותינו הזכירו (יומא עה) דברים שתגרי אומות העולם מביאים להם במדבר ואפשר עוד כי מעת שירד המן עד בואם אל שעיר לא אכלו לחם כלל כי הלכו **בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא** אבל בשנת הארבעים קרבו לישוב ונאמר להם (לעיל ב ד ו) **וְאֵת הָעָם צוּ לֵאמֹר אֲתֶם עֹבְרִים בְּגִבְלוֹ אֲחֵיכֶם בְּנֵי עָשׂוּ. אֶכְלָה מִשְׁבְּרִי מֵאֲתָם** ושם (פסוק ז) כתוב **זֶה אֲרַבְעִים שָׁנָה יִהְיֶה אֶל-לְהִיךְ עִמָּךְ לֹא חֶסֶדְךָ דָּבָר** ומן העת ההיא היו האדומים והמואבים מקדימים אותם בלחם ובמים והיו גדולי ישראל קונים מהם ואוכלים לתענוג לא לצורך ולא לשבעה ועיקר המחיה שלהם במן.

ו. דורשי רשומות אמרו: **שָׁם יְ-הוָה נִקְרָא.** ר"ת **שִׁין**. ואפשר **שָׁם יְ-הוָה נִקְרָא** עֲלֵיךְ ס"ת גימטריא **א-דני** עם הכולל. נִקְרָא מִקֵּץ ס"ת גימטריא **ה-ויה**. ור"ת שם מ"ה עם הכולל. (מראית העין)

בן **יהודע** - נראה לי בס"ד בתפילין של ראש יש אותיות ש"ד מן שד"י שנשלם באות יו"ד של תפילין של יד אך יש בתפילין של ראש אות ש' יתורה שיש לה ד' ראשין ובה רמזו מספר שם ה' דהיינו ש"ן במלואה [360] עולה מספר ש"ס ועם מספר ו' היתר שיש בה יש שס"ו כמנין שם ה' [366] ולזה אמר 'כי שם ה' נקרא עֲלֵיךְ' אלו תפילין של ראש, שיש בו ש"ן יתירה שיש לה ו' יתר. ועוד נראה לי בס"ד ידוע ששם הויה נקרא 'מצפץ' בחלוף א"ת ב"ש ולכן שני שמות הויה שבתחילת י"ג מידות קורין אותם המתפללים ביחיד 'מצפץ מצפץ' א"ל רחום וחונן וידוע שני ש"ן של תפילין הם כנגד שני שמות הויה הויה ד"ג מדות הנזכר כי שם מצפץ [300] הוא גימטריא ש' והוא שנאמר 'כי שם ה' נקרא עֲלֵיךְ' נקרא עֲלֵיךְ' נקרא דייקא שקריא הוא מצפץ והם עליו בתפילין של ראש שרשום בו ב' ש"ן.

ח. איתא במדרש - **וַיִּבְּאוּ עֲלֵיךְ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּדְּפוּ וְהַשְׁגִּיחוּ.** מלא בוא"ו. ולא נכתב בברכות מלא. ומה שנכתב כאן מלא, על שם: **עָמֹךְ אֲנִי בַּצָּרָה** (תהלים צא ט) לרמז כי ה' שוכן בקרבם ולא יאבדו בגלות. ועוד, אל תקרי **וְהַשְׁגִּיחוּ** אלא **וְהַצִּיגוּ** כי אותיות זסשר"ן מתחלפות. וכמו שדרשו ז"ל (ברכות ה א) מה מלח ממתקת הבשר אף היסורים ממרקים ומקיימים גופו של אדם. וג' מתנות טובות נתנו לישראל וכולם לא נתנו אלא על ידי ייסורים: תורה וארץ ישראל ועולם הבא. [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים פרשת כי תבא] (וכ"כ רבינו בחיי)

י. **כֹּתֵב הַכֹּלִי יִקָּר** - ומה שבאו במספר י"א, לפי ששם של יה הוא מות הדין שנאמר (תהלים קיה, יח) יסור יסרני יה, וכן (תהלים צד, יב) אשרי הגבר אשר תיסרני יה, וכן עזי וזמרת יה כמבואר פר' בשלח (טו.ב) ונמצא שויו"ו א"א שבשם הגדול הוא מדה"ר וכן כתב רבינו בחיי על פסוק כי יד על כס יה (שמות יז, טז) ורצה הקב"ה לברא את העולם במה"ד היינו בשם של יה שנאמר (ישעיה כו, ד) כי ביה ה' צור עולמים. וראה שאינו מתקיים עד ששיתף גם ו"ה ל"ה וע"כ אמרו (ב"ב ט, ב) הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, לפי שעיקר שכרו בעה"ז הנגבל בשש קצוות כי שכרו ממגד שמים מעל, ומתהום רובצת תחת, ופרצת ימה, וקדמה, וגו'. אבל המפייסו בדיבור הרוחני שבו אז עיקר שכרו לעולם הנעלם בשם של ו"ה דהיינו י"א ברכות כי דווקא לעה"ב השם מלא ע"כ באו הברכות במספר י"א, וכן אפילו הארורים אין הקב"ה שולח בשטף חימה לאלתר כ"א ברחמים תחילה מעט מעט אולי ישובו כדרך שעשה לזר המבול שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה כך אפילו הקללות באים מצד הרחמים מעט מעט ע"כ באו ג"כ במספר י"א המורה על הרחמים, ומשעם זה כל התוכחות הן של תורת כהנים, הן שבפרשה זו, מתחילין בוי"ו ומסיימן בה"א להורות שאפילו ברוגז רחם יזכור.

כ. **ובחידושי הרמ"ה ז"ל כתב** דזעירי רכב על החמור והוליכו להשקותו מים בעודו רוכב על החמור וכשנפטר וחזר להיות עץ היה צריך ליפול במים ונעשה לו נס וניצול עיני שם. ולפי זה יש לומר המוכרים אמרו לו כן אחר שראו שנעשה לו נס גדול שלא נפל במים נתכבד בעיניהם ולכן החזירו לו מעותיו. נמצא כל דבר הנעשה על פי כוחות הטומאה נבדק במים וידוע כל כוחות טומאה כי כשוף וכיוצא נמשכים מן ס"מ שהוא מקור הטומאה ונקרא 'צמא' [131] כי מספר שמו קל"א כמנין **צמא** ובהו יובן **הוי פל צמא לכו למים** (ישעיה נה, א) דרצונו לומר כל דבר הנעשה על פי כוחות הצמא לכו לבדוק במים כי המים דוחין כוחות הטומאה בכמה דברים וכאשר תמצא בטבילה ובנטילת ידיים. (בן יהוידע) א"ל **נְקִישְׁיָכָהּ יְ-הוָה מִצָּרִים בְּאֲנִיּוֹת** - פירוש ויהיו שובים גם הָטָף. דאילו להולכי רגל לא היה ליקח בשבי רק האנשים והנשים היכולים לילך, לאפוקי באניות בא לכלול גם הָטָף. (פנעני רזא) א"ל **כִּי שֶׁלָּא יִחְשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵם הַקֶּב"ה יִתְרַגֵּז עֲלֵיהֶם וְיִחְזְרִים לְמִצְרַיִם, יֵשׁ לָהֶם עֶצֶה לְהִסְתַּתֵּר ע"י כִּשְׁפִים וְיִוְכַל לְהִינָצֵל, וְכֵן שֶׁכְּתוּב בְּגִמ' שֶׁם, מְדוּעַ נִקְרָאִים כִּשְׁפִים? שֶׁמִּכְחָשִׁים פְּמִלִּיא שֶׁל מַעֲלָה. אֲבָל אִם יִוְכַל לְמַצְרֵי בְּאִנִּיּוֹת הַשְּׁטוֹת בְּמִים, שֶׁם הַכִּישׁוֹף לֹא עוֹבֵד.** (רבי שמואל דוד וואלקין)

מ. **כֹּתֵב רַבִּי יְהוּדָה הַחֲסִיד** - מי שחייב לאחריהם לא ירבה בדיקות עד שיפרע ולא יעשה אדם צדקה בדבר שיש בו סכנה. **לאחד ניתנו לו מנעלים של מת ורצה לתת אותם לעני אמרו לו ואהבת לרעך כמוך אלא תמכרם לנכרי שלא יבא לידי סכנה שום יהודי ויתן המעות לעני.** (ספר חסידים תנד)

א"נ - רמז למש"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סימן יג) 'הסברא מחייבת דאין הסנדל הזה בכלל הבגדים שחייב האדם להחליף בשבת בגדים שלובשן בחול אעפ"י שהם חדישים ונאים דאין המנעל בכלל המלבושים, והראיה דברכת מלביש ערומים שנתקנה בשביל מלבושים של האדם לא נכלל בה המנעל והסנדל אלא תקנו רז"ל ברכה אחת בשביל הנאת המנעל והיא ברכת שעשה לי כל צרכי דברכה זו נתקנה בעבור נעילת המנעלים כידוע'. לכך כתיב **וְנַעֲלָךְ בַּלְשׁוֹן יָחִיד.** שבגדים הנה להם הרבה, ונעל זה אהד. (פרדס יוסף)

א"נ שמלה יתכן שאינה שלו אלא שהוא שואל מחבירו, וע"כ נקט לשון רבים. אבל בנעל איתא בחז"ל (שבת קכ"ט). 'לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו', ואם כן אם יש לו בגד בהכרח שיש לו נעלים, דאם לא כן - מנעל קודם לבגד, כדמצינו בגמ' (סנהדרין כ') בתלמידים, שכמה מהם לבשו בגד אחד מחמת עוניים ועסקו בתורה. (להורות נתן)

מ. **פְּרוּך פְּרִי בְּטָנָהּ** - הקדים כאן בברכות הגוף לברכת המזון, שאמר אחרי **פְּרוּך טִנָּאָה**, אבל בקללות הקדים טנאך ואחר כך פרי בטנך, ללמדך שיענש תחילה בממונו ואם יחזור בו מוטב ואם לאו יענש בגופו. וכן אמרו במדרש אין בעל הרחמים נפרע מן הנפשות תחלה. (רבינו בחיי)

פ. דאות אל"ף הוא לשון לימוד כמו **אלופי ומַדְעֵי** (תהלים נה, יד) **וְנִאֲלַפְתָּ חֲכָמָה** (איוב לג, לג) והיינו להורות דהלימוד יש חמשה יפים לו וחמשה להפך. (בן יהוידע שם)
 צ. תוכחה מתחילה וְהִנֵּה אִם **לא** בגימטריא צ"ח, **פֶּל חָלִי** בגימטריא צ"ח, **כִּי צ"ח** קללות בתוכחה זו וכולן נתקיימו בישראל שנאמר (ישעיה מ ב) **כִּי מִלְּאֵה צָבָאָה.** בגימטריא צ"ח, לכך היו מקריבין כנגדן צ"ח כבשים בסוכות כדי להגן עליהם, וכנגדן התורה נדרשת בצ"ח פנים שהם מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ולכך צ"ח פעמים יצחק בתורה, להן עליהם. וצ"ח פסוקים ב- **צו אַת אֶהְרֶן,** שיכשור עליהם הקרבנות. ולעיתים לבוא יתפכו כולן לטובה ולששון, **נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה פָּךְ** (שה"ש ד ד) **נְגִילָה** בגימטריא צ"ח. צ"ח קללות בתוכחה, ואם תחשב **פֶּל חָלִי** **מִפְּנֵי הָרִי ק',** כנגדן אנו חייבים לברך ק' ברכות בכל יום, וכתוב (תהלים קכח ד) **הִנֵּה כִּי כֵן לְבָרֶךְ גִּבְרָ יְהוָה, יְהוָה, כִּי כֵן** בגימטריא ק'. וכן ארז"ל (מנחות מג ב) אמר רבי מאיר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר **וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מֶה יְ-הוָה אֵל-לְהִיךְ שֶׁאֵל מַעֲמֶךָ, אֵל תִּקְרִי מֶה אֵל מֶה,** מה בא"ת ב"ש בגימטריא ק', וכן (ש"ב כג א) וַנֶּאֱמָר הַגִּבְרָ הֶקֶם עָל, וכן (תהלים א צ) **תִּפְקֹלָה לְמִשְׁחָה אִישׁ הָאֵל לְהִיךְ ר"ת מֶה,** (קהלת יג יג) **כִּי זֶה פֶּל הָאָדָם** בגימטריא ק', כל האדם חייב לברכם. (רבינו אפרים)

צ"ח הוא בדיקו הגימטריא של המלה 'סִלַּח' - סלח לנו! (הרבי מליובאוויטש) כתב החיד"א - בביאת המשיח יתהפכו כולן לשמחה ולששון, ועל כך נאמר: **נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה פָּךְ** - גם המלה 'נגילה' היא בגימטריא 98. והרמז הוא שאז נגיל ונשמח בדברי ה'קללות' עצמן שייחפכו לברכות.

ש. **כֹּתֵב רַבִּינוּ בַּחֲיִי** - ויש לך להתעורר בכאן כי נרשם בכאן אות ש"ן שהיא הלכה למשה מסיני, והוא כאלו אמר וראו כל עמי הארץ כי ש"ן עליך ויראו ממך. ועוד חלף השם הגדול בא"ת ב"ש עולה במספר ש"ן, והוא ש"ן רבתי של שיר השירים. ועוד כי שלש מאות ימים של הנחת תפילין הם בשנה, יצאו שבתות וימים טובים שהן ס"ה ימים.

ר. כתיב (ויקרא כג כד) **דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ יִהְיֶה לָכֶם שְׁבִתוֹן זָכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ.** פרש"י - זָכְרוֹן פְּסוּקֵי זְכָרוֹנוֹת וּפְסוּקֵי שׁוֹפְרוֹת לִפְנֵי לָכֶם עֲקֻדַּת יִצְחָק, שֶׁקָּרַב תַּחֲמוּי אֵיל. כתב בפסיקתא רבה שעקירת יצחק היתה בראש השנה. כתב רבינו בחיי - ומה שהוא יום הדין נרמז במלת זכרון כי הוא לשון נופל על הדין (במדבר ה) מזכרת עון (יחזקאל כא) והוא מזכיר עון להתפש, וכן לשון פקידה מדת הדין, מלשון (שמות כ) פוקד עון אבות, ובפירוש אמרו ז"ל פקדונות הרי הן כזכרונות. נמצא שהכתוב באר ברמז כי היום הזה יום הדין ראוי לשמוע בו קול תרועה בשופר כמו שקבלו רבותינו ז"ל.

ת. א"נ **מִשַּׁל לְבָן מִלֵּךְ** שהיה חולה מאוד והרופא אמר שבכדי שיפרא עליו להקיא אך כיוון שהוא בן עשירים והוא מפונק ציווה לבשל ליד החולה כל מיני סמי רפואה שריחם רע ועל ידי שיריח יקיא וכך יתרפא. (המגיד מדובנא) לפי שעצם קריאת התוכחה ביראת השם והכנעה נחשב כאילו בא הקללה, לכך נאמר לשון שמחה. שאין צריך שתבוא הקללה בעצמה ממש.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
 התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
 לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com